

Circulația monetară din zona de sud-est a Moldovei în epoca medievală

de Alexandru Artimon

Cercetările arheologice, descoperirile întâmplătoare scot la lumină valori de patrimoniu care contribuie la cunoașterea mai în profunzime a istoriei poporului român.

Cum e și firesc, între aceste valori sunt tezaurele monetare, dar și monedele individuale care aduc contribuții la datarea unor complexe de locuire, a circulației monetare într-o anumită perioadă istorică.

În lucrarea de față ne referim la circulația monetară în epoca medievală în zona de sud-vest a Moldovei.

Între cele mai vechi descoperiri de monede medievale sunt cele două tezaure găsite la Prăjești, comuna Traian, județul Bacău.

De fapt, după aprecierea unui mare numismat și ne referim la Octavian Iliescu, este vorba de un singur tezaur monetar. Acesta a fost găsit în toamna anului 1964, pe dealul "Coasta Viei", situat la est de satul Prăjești și la vest de satul Bogdănești, ambele localități în actuala comună Traian din județul Bacău. El este format din patru monede bizantine de aur, 52 monede tărarești de argint și două bucăți lingouri de argint¹.

Monedele de aur au fost emise pentru Imperiul Bizantin de Niceea de Ioan al III-lea Ducas Vatatzes (1222-1254). Cea mai valoroasă dintre piese, care are o greutate de 4,26 g și diametru de 24 mm, îl reprezintă exemplarul inventariat cu nr. 25875, o emisiune cu semn distinctiv pe revers (reprezentând pe Isus Cristos tronând), având în câmpul drept o cruce formată din patru globule.

În cadrul tezaurului, de un interes deosebit se consideră a fi cele 52 monede de argint, direhmi ai Hoardei de Aur și imitațiile lor. Din analiza întreprinsă de specialiști ar reieși că monedele au fost emise de hani Hoardei de Aur (Benke, Manga Timur, Tuda Mangu, Tula Buga Toktai și Nogai) în perioada 1261-1300².

Tezaurul descoperit la Prăjești are apropiate analogii cu tezaurele de la Oțeleni (com. Deleni, jud. Iași)³, Calopăru (jud. Dolj)⁴, Uzumbair (com. M. Kogălniceanu, jud. Tulcea)⁵.

Cercetătorii au ajuns la concluzia că acest tezaur a fost îngropat, foarte probabil, la începutul anului 1300, ca urmare a tulburărilor, provocate în spațiul istro-pontic de războiul civil între hanul uzurpator Nogai și hanul legitim Toctai, război încheiat cu înfrângerea și uciderea celui dintâi.

1. Octavian Iliescu și Paul Țarălungă, Un tezaur monetar de la sfârșitul secolului al XIII-lea descoperit la Prăjești (jud. Bacău), în *Carpathica*, XXIII/2, 1992, p. 247-258.

2. *Ibidem*, p. 250-251.

3. O. Iliescu, *SCN*, III, 1960, p. 270-271.

4. *Ibidem*, p. 271.

5. O. Iliescu și G. Simion, *RESEE*, 2, 1964, p. 217-228.

Pentru secolul al XIV-lea descoperirile de monede sunt extrem de rare. Acest lucru nu se explică prin faptul că n-au circulat monede, ci datorită faptului că cercetările întreprinse au fost sporadice și nu s-au materializat în descoperiri sistematice în zona de sud-vest a Moldovei.

Cu toate acestea este cazul să arătăm că și în această zonă au circulat primele emisiuni ale domnilor Moldovei și ne referim la emisiunile lui Petru I Mușat și Ștefan I Mușat.

În cadrul investigațiilor arheologice întreprinse în zona central - estică a Bacăului s-au identificat multe locuințe și cuptoare de uz casnic sau de ars oale din a doua jumătate a secolului al XIV-lea.

Între monedele cele mai vechi găsite în zona cercetată, amintim în primul rând o piesă monetară emisă de domnul Moldovei Petru Mușat (1375-1391). Ea a fost descoperită într-o locuință, este din argint cu valoare de un gros și are pe avers, între două cercuri de perle, legenda: SIM PETRI WOIWO, după care e reprodus un cap de bour, cu o stea între coarne și însoțit în dreapta de o rozetă simbolizând soarele, iar în stânga de o semilună. Capul de bour ține în bot o floare de crin cu un lujer lung. Pe revers, între două cercuri de perle are legenda: SI MOLDAVIENSIS, după care este reprezentat un scut despicaț având în primul câmp trei fascii, iar în al doilea două flori de crin⁶.

Tot în locuința din secțiunea XXXIV s-a descoperit un gros de argint emis de Ștefan I Mușat (1394-1399)⁷.

În veacul al XV-lea circulația monetară din Moldova cunoaște o amploare deosebită prin numeroasele tezaure și monede, descoperite prin cercetări arheologice sistematice sau prin descoperiri întâmplătoare, care sunt emisiuni ale domnilor Moldovei sau străine (ungurești, poloneze, turcești, germane, venețiene etc.)⁸

În timpul domniei lui Alexandru cel Bun (1400-1432) se constată o circulație intensă a monedelor (groși, dubli groși și jumătăți de groși) de argint, aramă, bilon⁹.

Prin cercetările întreprinse în zona Curții domnești din Bacău s-au găsit mai multe monede emise de acest domn. Menționăm găsirea a două monede de aramă, de tipul groșilor, emise în perioada 1400-1408. Una din aceste piese monetare este un gros de aramă ce are reprezentat pe avers capul de bour cu o stea cu cinci raze între coarne, însoțit în dreapta de o semilună, iar în stânga de o rozetă, iar pe revers scutul despicaț având, în primul câmp trei fascii, în al doilea flori de crin¹⁰.

Celelalte monede emise de Alexandru cel Bun și găsite în secțiunile practicate la Curtea domnească din Bacău sunt dubli groși, groși și jumătate de groși, din aramă și bilon, bătute în perioada 1410-1431.

Un dublu gros din bilon a fost găsit în locuința din secțiunea XXXII, la adâncimea de 0,95 m față de nivelul actual de călcare. Pe avers, între două cercuri de perle, moneda are legenda: MONE ALEXANDRI, după care este reprodus un cap de bour

6. Al. Artimon și I. Mitrea, Așezarea medievală din secolele XIV-XV de la Curtea domnească - Bacău, în *Carpica*, VIII, 1976, p. 217.

7. *Ibidem*, p. 26-28.

8. O. Iliescu, Moneda în România, Buc., 1970, p. 48-49.

9. *Ibidem*, p. 26-28.

10. Al. Artimon și I. Mitrea, op. cit., p. 217.

cu coarnele mari, având vârfurile aduse înăuntru și apropiate: urechile sunt mari de formă romboidală, iar între coarne are o stea cu cinci raze. Capul de bour este însoțit în dreapta de o semilună, iar în stânga de o rozetă. Reversul monedei cuprinde între două cercuri legenda: WD.MOLDAVIENSIS, după care este reprezentat un scut despicat, având în primul câmp trei fascii iar în câmpul al doilea cinci flori de crin. Deasupra scutului de pe revers este reprezentat un cap de bour¹¹.

O monedă cu valoarea de o jumătate de gros, emisiune de la Alexandru cel Bun din perioada 1410-1431 a fost găsită în locuința din secțiunea XXXII.

Celelalte monede de la Alexandru cel Bun (două piese de tipul groșilor și alte două de tipul jumătăților de groși) au fost găsite în locuința din secțiunea XVI¹².

Tot la Bacău, dar în altă zonă a vetrei vechi a orașului și ne referim la perimetrul unde se află actualmente catedrala Sf. Nicolae, s-au descoperit piese monetare emise în vremea domniei lui Alexandru cel Bun. Menționăm o piesă monetară de jumătate de gros, din aramă, emisă la 1408.

În cadrul cercetărilor întreprinse în așezarea urbană de la Tg. Trotuș s-au găsit și emisiuni monetare de la domnul Moldovei, Alexandru cel Bun. Menționăm găsirea unei monede anepigrafice (jumătate de gros) în cadrul secțiunii II. La fel, în locuința nr. 6 din secțiunea III, pe podea s-a găsit o monedă anepigrafă de aramă, emisune a aceluiași voievod¹³.

Relevăm găsirea în cadrul locuinței 21 a două monede emise de Alexandru cel Bun. Un gros de aramă și un gros de argint emis între anii 1415-1430¹⁴.

Monede de la acest domn s-au găsit și în cadrul cercetărilor întreprinse la necropola de la Tg. Trotuș. Astfel, la mormântul 83 s-a găsit o monedă de aramă, de tipul celor de jumătate gros emisă între anii 1409-1415. La fel, la mormântul 70 s-a descoperit un gros de argint emis de Alexandru cel Bun. În mormântul 58 s-a descoperit un fragment de la o monedă anepigrafă¹⁵.

De la urmașii imediați ai lui Alexandru cel Bun s-au găsit emisiuni monetare de la Ștefan al II-lea și Iliș Voievod.

Menționăm descoperirea la Bacău-Curtea domnească în cadrul secțiunii XV, sub pavaj, a unei monede emisă de domnul Moldovei, Ștefan al II-lea (1433-1447)¹⁶. Tot la Bacău, cu prilejul unor lucrări întreprinse pe B-dul Unirii, în apropierea catedralei Sf. Nicole s-a descoperit un dublu gros, emisiune de la același Ștefan al II-lea Voievod (1433-1447)¹⁷.

Emisiuni monetare datorate lui Iliș Voievod s-au descoperit la Tg. Trotuș, între care menționăm un gros de bronz, ce are între două cercuri legenda ELIAS WOIWODA, emisă în perioada 1436-1442. În centru, moneda are reprezentat pe avers un cavaler

11. *Ibidem*, p. 218.

12. *Ibidem*, p. 219.

13. Al. Artimon, *Orașul medieval Tg. Trotuș în lumina datelor istorico-arheologice*, în *Carpica*, XIV, 1982, p. 104.

14. Idem, *Descoperirile arheologice de la Tg. Trotuș din anii 1983-1986*, în *Carpica*, XVIII-XIX, 1987, p. 234.

15. Idem, *Noi contribuții arheologice privind istoria așezării urbane de la Tg. Trotuș*, în *Carpica*, XVI, 1984, p. 107-108; Vezi și manuscrise: Rapoarte...

16. Al. Artimon și I. Mitrea, *op. cit.*, p. 219.

17. Al. Artimon, *Contribuții arheologice la istoria orașului Bacău*, în *Carpica*, XIII, p. 20.

în armură, purtând un coif cu cap de bour, ținând în mâna stângă o spadă ridicată, iar pe revers un scut având în câmp o figură ce pare a fi alcătuită din două potcoave cu gura în jos, iar deasupra acestei figuri o cruce cu brațele egale¹⁸.

O altă monedă, emisiune a aceluiași voievod a fost descoperită la mormântul 61 din necropola de la Tg. Troțuș și este de tipul gros, de argint, emisă între anii 1432-1433. Moneda are pe avers un cap de bour cu o stea între coarne, la dreapta rozeta și la stânga semiluna. Legenda între două cercuri: ELIAS WOIWODA. Pe revers legenda: ELIAS WOIWODA. În mijloc un scut despicat având în stânga trei bare orizontale inegale, iar în dreapta cinci flori de crin. Scutul este timbrat cu un cap de bour. La dreapta scutului o siglă¹⁹.

Din vremea lui Ștefan cel Mare s-a găsit o monedă de tipul gros de aramă, în vatra actualului sat Tg. Troțuș, în anul 1985. Piesa are pe avers legenda MONETA MOLDAVIAE între două cercuri de perle. În centru capul de bour cu șteaua între coarne, la dreapta rozeta, la stânga semiluna.

Pe revers STEFANUS VOIEVODA între două cercuri de perle. În centru scut cu cruce dublă. Moneda a fost emisă în perioada 1480-1504²⁰.

În afara acestor emisiuni interne, în zona de care ne ocupăm, s-au găsit și monede străine care circulau în secolul al XV-lea în Moldova.

Una din cele mai interesante piese monetare din această vreme a fost descoperită la Tg. Troțuș și este un șiling emis de Henri Reuss, conte de Planen între anii 1469-1470, pentru Ordinul Teutonic²¹. Moneda are pe revers legenda între două cercuri perlate: M(AGIST) (HENRIC) US PR. În câmp scutul Maestrului Ordinului. Pe revers, legenda între două cercuri perlate: MON (ETA) DNORUM PRV. În câmp, scutul Ordinului Teutonic.

În secolul al XV-lea, în zona de sud-vest a Moldovei se observă o prezență masivă a monedelor ungurești și mai rar a celor poloneze și turcești. Din descoperirile întreprinse la Bacău, Troțuș, Fântânele, Adjutul Vechi și în alte zone sunt identificate numeroase monede emise de Matei Corvin (1458-1490) și mai ales dinari, dar și de la urmașul lui Wladislav al II-lea (1490-1516).

Elocvent în această direcție este tezaurul monetar descoperit întâmplător, în anul 1976, în apropierea satului Budești, comuna Plopana, județul Bacău și în cuprinsul căruia s-au identificat un număr de 764 dinari, emisiuni de la Matei Corvin, dar și 308 dinari, emisiuni de la Wladislav II²².

Se observă și prezența monedelor turcești și în primul rând emisiuni din secolul al XV-lea de la Baiazid al II-lea (1481-1512), dar în mai mică măsură, prin descoperirile de la Bacău, Troțuș, Ștefan cel Mare și în tezaurul de la Budești.

În tezaurul de la Budești s-a identificat și o piesă monetară extrem de rară pe piața Moldovei și anume este vorba de un dinar emis de Antonio II Panciera (1402-1411) pentru Patriarhatul de Aquileia²³. Moneda are pe avers între două cercuri de perle

18. Idem, Orașul..., p. 104.

19. Idem, Noi contribuții..., p. 117.

20. Idem, Descoperirile..., p. 329.

21. Idem, Orașul..., p. 104.

22. Al. Artimon și I. Mitrea, Un tezaur monetar din secolele XV-XVI descoperit la Budești-Plopana, jud. Bacău, în *Carpica*, XI, 1979, p. 232-240.

23. *Ibidem*, p. 240-241.

legenda: ANTONIUS PATIARQA. În câmpul monedei stema Patriahului care este formată dintr-un scut împărțit în mod inegal, în partea superioară a acestuia se află o bandă în carouri și în partea inferioară o stea cu șapte raze. Reversul cuprinde între două cercuri cu perle legenda AQILE GENSIS. În câmp, acvila patriarhului.

În descoperirile din Moldova se mai cunoaște o piesă emisă de Antonio II Panciera în tezaurul de la Bălești²⁴.

În ceea ce privește secolul al XVI-lea, pe baza descoperirilor întreprinse în această zonă se constată că monedele bătute de voievozii Moldovei sunt în continuă creștere. Între monedele emise de Ștefăniță Voievod (1517-1527) menționăm descoperirea la Bacău, pe Bulevardul Unirii, în zona vechiului cimitir, a unui gros de aramă, emisiune de la acest voievod moldovean²⁵.

De asemenea, la Tg. Trotuș, în cadrul cercetărilor întreprinse în așezarea urbană, au fost descoperite patru monede de la Ștefăniță Voievod²⁶. Monedele sunt de tipul celor ce au legendă în dublu cerc de perle: IO ȘTEFAN VOIEVOD GOSPO. În centru, cap de bour de format robust, stea între coarne, în părți rozeta din cinci globule și semiluna. Totul în scut, stilizat, asimetric. Pe revers legenda, la fel în dublu cerc de perle: ȚARAZEMLI MOLDAVSKOI. În centru, un scut stilizat, având o cruce patriarhală cu brațe ancorate. În părți, câte o rozetă.

Între emisiunile monetare ale Moldovei secolului al XVI-lea și care au aparținut voievozilor acestei țări, nu s-au găsit decât două piese monetare, emise de Despot Vodă (1561-1563). În anii 1562-1563 el bate dinari de argint aidoma cu cei emiși în veacul anterior de către Matei Corvin, regele Ungariei (1458-1490).

Aceste piese monetare au fost găsite în cadrul tezaurului de la Budești-Plopana, județul Bacău²⁷.

Una dintre piese are pe avers legenda între două cercuri de perle: 1562 IOHANI. D.G. WAIVODA. În centru, scut scartelat, având în primul cartier trei bare orizontale, în al doilea o cruce dublă, căreia îi lipsește brațul din dreapta jos, în al treilea două capete încoronate, în al patrulea un leu rampant. La mijloc, într-un scut mic, corbul cu inel în cioc. Pe revers PATRONV MOLDAVI între două cercuri de perle. Madona cu văl, șezând, ține în dreapta pe Iisus Hristos. În câmpul monedei de o parte și de alta siglele S - M.

Cealaltă piesă este identică aproape cu cea descrisă, dar anul emiterii este 1563. Este cazul să arătăm că Despot Vodă bate dinari și taleri, dar și piese de un ort de jint.

În secolul al XVI-lea, în Moldova circulă numeroase piese monetare poloneze, emisiuni de la regii poloni și lituanieni, așa cum au fost descoperite și în zona de sud-vest a Moldovei, la Bacău, Tg. Trotuș, Fântânele, Ștefan cel Mare, Măgura, Adjudul Vechi. Sunt emisiuni de la Sigismund I, Sigismund II August, Sigismund III și alți emitenți.

De asemenea au fost descoperite și numeroase monede ungurești (de valoare mică) și care au fost emise de Ludovic II (1516-1526), Ferdinand I (1526-1564), Maximilian II (1564-1576), Rudolf II (1576-1608). Majoritatea sunt dinari foarte mult

24. O. Iliescu, Descoperiri monetare în Moldova, în *SCN*, II, 1958, p. 459.

25. Al. Artimon, Contribuții..., p. 20.

26. Idem, Orașul..., p. 113; Idem, Descoperirile..., p. 323.

27. Al. Artimon și I. Mitrea, Un tezaur..., p. 241.

depreciați ca valoare.

Continuă în secolul al XVI-lea să circule asprii turcești emiși de Selim I (1512-1520), Soliman I (1520-1566), Selim II (1566-1574).

Un exemplar interesant este și moneda emisă de Ivan IV Vasilevici pentru Rusia, la 1584, un corek, ce are reprezentat pe avers țarul încoronat călare, în dreapta ținând sceptrul, cu mâneca mantiei sale fluturând înapoi. Pe revers, legenda cu numele emitentului într-un cerc zimțat. Această piesă face parte din tezaurul de la Budești²⁸.

O altă monedă care a avut un rol însemnat în viața economică a țării române a fost ducatul venețian de aur, emis pentru prima oară la 1284. Datorită calității sale intrinsece excepționale - aur de 24 carate, greutate constantă de 3,55 grame, ducatul venețian, devenit țechin de la 1535, a rămas moneda forte a întregului bazin răsaritean al Mării Mediteraniene și în Levant. În Moldova, a pătruns pe drumurile de comerț cu Orientul, și e numit în documente zlotul tătăresc. Denumirea aceasta li s-a acordat datorită provenienței lor, întrucât erau aduși în Moldova de către negustorii care veneau din Hanatul Hoardei de Aur.

În zona de sud-vest a Moldovei, în urma unor sistematice cercetări arheologice întreprinse la o așezare sătească, și în cadrul căreia s-a descoperit și o curte boierească, a fost descoperit un tezaur monetar de aur, format din 42 piese, în greutate totală de 146 grame și cu un titlu al aurului de 983%. Aceste monede sunt ducați venețieni de aur (țechini numiți de la 1535), și care au fost descoperiți în comuna Ștefan cel Mare, între satele Gutinaș și Rădeana, în apropierea municipiului Onești, la locul "La Siliște".

Monedele au fost emise de dogii venețieni din veacurile XVI-XVII: Lorenzo Priuli (1556-1559) - 2 buc.; Gerolamo Priuli (1559-1567) - 1 buc.; Alois Mocenigo I (1570-1577) - 4 buc.; Sebastiano Venier (1577-1578) - 1 buc.; Nicolo da Ponte (1578-1585) - 3 buc.; Pascale Gigogona (1585-1595) - 9 buc.; Marino Grimani (1595-1606) - 13 buc.; Leonardo Donato (1606-1612) - 2 buc.; Giovanni Bembo (1615-1618); Antonio Priuli (1618-1623) - 2 buc.; Francesco Erizzo (1631-1646) - 5 buc.²⁹.

În secolul al XVII-lea continuă să circule numeroase monede poloneze, ungurești, turcești, suedeze. Între piesele mai importante găsite în zona de sud-vest a Moldovei, menționăm tezaurul format din cinci taleri olandezi de argint, găsiți în satul Prăjești, com. Traian, jud. Bacău, cu prilejul lucrărilor agricole din primăvara anului 1960.

Talerul danez emis pentru prima oară în 1575, era o monedă mare cu un diametru de 40 mm și cântărea 28,50 g. Pe avers avea un cavalier în picioare, susținând un scut în câmpul căruia era un leu ridicat în două labe, iar pe revers, era reprezentat același leu, având aceeași atitudine.

Talerii descoperiți la Prăjești, datează din secolul al XVII-lea și au fost emiși pentru orașele: Zwollen (1 buc. la 1666), Deventer (1 buc. la 1664), Campen (2 buc. la 16... și 1648) și Utrecht (1 buc. la 1645)³⁰.

Între piesele monetare mai importante, din secolul al XVII-lea, menționăm găsirea la Tg. Trotuș, în așezarea urbană, a două monede emise pentru Republica Ragusa,

28. *Ibidem*, p. 242.

29. Al. Artimon, *Un tezaur monetar de aur din secolele XVI-XVII descoperit în comuna Ștefan cel Mare (jud. Bacău)*, în *Carpica*, XII, 1980, p. 215-228.

30. Marilena Florescu și Viorel Căpitanu, în *Arheologia Moldovei*, VI.

de tipul grosseto, din care una are imprimat pe ea anul 1649³¹.

O interesantă monedă a fost descoperită la Tg. Trotuș, la un mormânt, de tipul gros de argint, emisă la anul 1606, de Ștefan Bocskai, pentru Transilvania³². La fel și moneda cu valoarea de un gros și jumătate, emisă la anul 1626 de Gustav Adolf, pentru orașul Riga, găsită la mormântul 44 din cadrul necropolei de la Tg. Trotuș.

În cadrul descoperirilor din secolul al XVII-lea, ne referim la o piesă rară, găsită la Cleja și făcând parte componentă dintr-un tezaur³³. Piesa monetară emisă pentru orașul Emden de Ferdinand III (1637-1657) este un achtwintling, valorând 28 de stüer, așa cum indică cifra de 28 de pe ambele fețe a monedei. Moneda are un diametru de 39 mm și o greutate de 19,85 g. Orașul Emden pentru care a fost emisă moneda era un oraș imperial liber care avea printre alte privilegii și pe cel de a bate monede proprii³⁴.

În secolul al XVIII-lea, la fel ca în toată Moldova, și în zona ei de sud-vest circula numeroase monede străine (austriece, olandeze, turcești, raguzane și emisiuni rusești bătute la Sadagura în perioada 1771-1774).

Între tezaurile găsite în această parte a Moldovei, cu piese monetare din secolul al XVIII-lea le menționăm pe cele de la Cleja³⁵ (53 de monede turcești de tipul guruși, zoltta, irmilik, onlyk), emisiuni de la sultanii Mustafa II (1695-1703), Ahmed III (1703-1730), Mahomed I (1730-1754) și Abdul Hamid (1774-1789), Copăcești³⁶ (33 de monede turcești de la Mahmud I și Mustafa III și un ducat de argint emis la 1763 pentru Raguz-Dalmația), M-rea Cașin³⁷ (43 de monede turcești, emisiuni de la Ahmed III, Mahmud I, Osman III și Mustafa III) și Drăgești³⁸ (126 de monede turcești de argint, emisiuni de la sultanii Abdul Hamid I (1774-1789) și Selim III (1789-1800)).

Din analiza întreprinsă asupra descoperirilor monetare din zona de sud-vest a Moldovei, credem că a reieșit în evidență circulația monetară din secolele XIII-XVIII, oglindită în baza descoperirilor sistematice, dar și a celor întâmplătoare și care ne oferă o imagine de ansamblu asupra acestui proces istoric.

Nu încapă îndoială că au fost și alte tipuri monetare în circulație, dar care n-au fost încă până în prezent descoperite.

Intensa circulație monetară dovedește relațiile comerciale existente în aceste vremuri între Moldova și alte țări, dar și intensele schimburi interne, contribuind prin aceasta la cunoașterea mai bine a vieții social-economice și politice a acestei țări în secolele XIII-XVIII.

31. Al. Artimon, Noi contribuții..., p. 110.

32. Ibidem, p. 110.

33. Ibidem.

34. Al. Artimon, Un tezaur monetar din secolele XVII-XVIII descoperit la Cleja (jud. Bacău), în *Carpica*, VI, 1973-1974, p. 102, fig. 1/1.

35. Ibidem, p. 102 și urm.

36. V. Căpitanu și C. Buzdugan, Un tezaur de monede turcești descoperit la Copăcești (jud. Vrancea), în *Carpica*, II, 1969, p. 349-362.

37. Al. Artimon și C. Eminovici, Tezaurul monetar din secolul al XVIII-lea descoperit la M. Cașin (jud. Bacău), în *Carpica*, IV, 1971, p. 343-348.

38. Al. Artimon, Câteva considerații asupra tezaurului monetar din secolul al XVIII-lea descoperit la Drăgești-Tătărești (jud. Bacău), în *Carpica*, V, 1972, p. 181-192.

La circulation monétaire dans la zone de sud-ouest de la Moldavie dans le Moyen Âge

Dans cet article l'auteur présente les découvertes monétaires dans la zone de S-V de la Moldavie provenant des recherches archéologiques où des découvertes fortuites.

On mentionne un trésor monétaire de XIII- e siècle découvert en 1964 à Prăjești "Coasta Viei" (com. Traian). Le trésor se compose de 4 monnaies byzantines en or, émissions de Ioan III Ducas Vatatzes (1222 - 1254), 52 monnaies tartares émissions de Beke, Manga Timur, Tuda Mangu, Tula Buga, Toktai et Nogai (1261 - 1300) et deux lingots en argent.

On mentionne de suite les monnaies de XIV -e siècle découvertes à Bacău émissions de Petru I Mușat et Ștefan I Mușat.

Pour le XV-e siècle on mentionne les découvertes monétaires de Bacău et Târgu Trotuș émissions, d'Alexandru cel Bun (1400 -1432), Ștefan al II-lea (1433 -1447), Iliăș (1432 -1433) et (1436 -1442) et Ștefan cel Mare.

Dans la zone mentionnée on a trouvé aussi des monnaies étrangères à Târgu Trotuș, Fântânele, Adjudul Vechi et Bacău. On remarque le trésor de Budești-Plopana qui contient 764 deniers de Matei Corvin et 308 deniers de Vladislav II-e. Une monnaie très rare de ce trésor est un denier, émission d'Antonio II-e Panciera (1402 - 1411) pour le Patriarcat d'Aquilée.

Pour le XVI -e siècle on a découvert des monnaies émissions de Ștefăniță Voievod (1517 - 1527) à Bacău et Târgu Trotuș et Despot Vodă (1561 - 1563) à Budești - Plopana.

Une monnaie qui a eu une circulation intense a été celle vénétienne. Pendant les recherches archéologiques effectuées à Ștefan cel Mare (dép. de Bacău) on a trouvé un trésor en or, composé de 42 ducats vénétiennes, émissions des doges : Lorenzo Priuli (1556 -1559), Gerolamo Priuli (1559 - 1567), Alois Mocenigo I (1570 - 1577), Sebastiano Venier (1577 - 1578), Nicolo da Ponte (1578 - 1585), Pascale Gigogna (1585 - 1595), Marino Grimani (1596 - 1606), Leonardo Donato (1606 - 1612), Giovanni Bembo (1615 - 1618), Antonio Priuli (1618 - 1623), Francesco Erizzo (1631 - 1646).

Dans les XVII-e - XVIII-e siècles on continue la circulation monétaire émissions de Pologne, d'Hongrie, de Transilvanie, de Raguse, d'Allemagne, de Russie, de l'Empire Ottoman, des Pays Bas etc. dans la zone de sud-ouest de la Moldavie.

Parmi les découvertes des trésors monétaires de cette période on mentionne celles de Cleja (Bacău), Copăcești (Vrancea), Mănăstirea Cașin (Bacău), Drăgești-Tătărești (Bacău).

En conclusion, la circulation monétaire dans cette zone pendant les XIII-e-XVIII-e siècles prouve les relations commerciales existantes entre la Moldavie et les autres pays, mais aussi les intenses échanges commerciaux internes, contribuant à une meilleure connaissance de la vie sociale, économique et politique du pays.